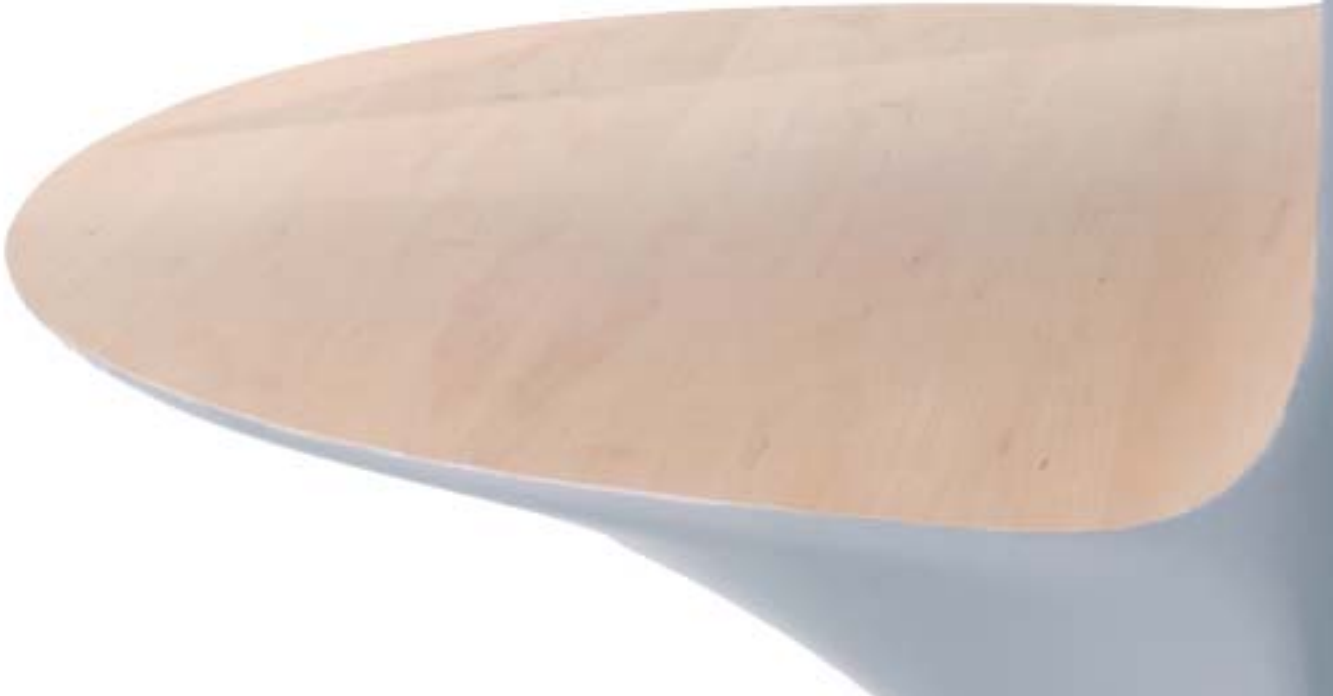

SUM

Met Sum introduceert Gispén een nieuwe visie op werken.

Sum, ontworpen door architect Ben van Berkel en UN Studio in nauwe samenwerking met Gispén, is in alle opzichten innovatief. Sum is hybride, Sum is een synthese van werkplek, stoel en tafel. Sum activeert communicatie, creatie, concentratie én afwisseling. Sum is niet eenduidig maar meervoudig. Ontworpen vanuit visie. Actie inspireert Sum. **Vorm inspireert actie.**

‘Je moet in de toekomst durven kijken’

Het begon met de vraag een nieuwe tafel te ontwerpen, het werd Sum. Een hybride object van gegoten en verchroomd aluminium dat vooral niet aan de oervorm van een tafel doet denken. Het zou een kunstwerk kunnen zijn, of design. Een organische vorm die als één geheel uit de vloer tevoorschijn lijkt te komen en zich op drie niveaus vertakt. Een raadselachtig object dat vaag futuristische kenmerken vertoont: golvende zilveren curven die snelheid suggereren, scherp gesneden platte vlakken bekleed met houtfineer die rust uitstralen – magnetisch en uitnodigend.

Design of kunst – dat was wel het laatste waar Ben van Berkel aan dacht toen hij de opdracht van Gispen aannam. Primair in het denken van Van Berkel, én het UN Studio projectteam dat onder leiding van Khoi Tran aan Sum werkte, staat de functie. Design is ‘leuk’, maar een product – of het nu om een stoel, een tafel of een gebouw gaat – moet functioneel zijn.

Van begin af aan stond bovendien vast dat het ontwerp, wat het ook zou worden, de functies van wat als tafel wordt ervaren zou moeten oprekken. In de eerste schetsen van Van Berkel was al zichtbaar dat hij vooral niet dacht aan een blad met een paar poten er onder – hoe degelijk en oerfunctioneel dat ook is. “Wij wilden onderzoeken of we van het oeroude duo tafel & stoel tot een nieuw object konden komen; tot iets dat meer is dan een statische tafel of werkplek”.

Netwerk

Het ontwerpproces begon heel simpel met een aantal basale vragen: wat is een tafel, wat is werk, hoe werken mensen en hoe zouden ze graag willen werken. Conform de aanpak van UN Studio werd een ontwerpteam uit verschillende disciplines samengesteld waar ook Gispen actief in participeerde. Van Berkel:

Ben van Berkel & UN Studio
Ben van Berkel is internationaal gezien een van de toonaangevende Nederlandse architecten. In 1988 richtte hij samen met zijn partner Caroline Bos het architectenbureau Van Berkel & Bos op, dat tien jaar later werd omgedoopt in UN Studio (United Net for Architecture, Urbanism and Infrastructure).

‘Ieder lid van het team brengt zijn specialiteit in, zijn creativiteit, zijn ervaring en technisch inzicht. We werken vrijwel altijd volgens een dergelijke netwerkstructuur. Je zou dat in bepaald opzicht hybride kunnen noemen, omdat je al die kennis samenbrengt en vertaalt in iets nieuws’.

Om er achter te komen hoe mensen op kantoor werken werd op de eigen studio gekeken, bij Gispen en bij een aantal andere bedrijven waar onderlinge communicatie belangrijk is. Projectleider Khoi Tran: ‘Wat we zagen, en ook uit eigen ervaring al vermoedden, is dat mensen regelmatig weg willen van hun werkplek. Ze hebben behoefte om even te lopen, bij een collega overleg te voeren. Er is een toenemende behoefte aan communicatie, kortstondig overleg, snel. Dat zie je zeker in onze beroepsgroep, maar ook bij een bedrijf als Gispen, bij ingenieursbureaus of bij bepaalde afdelingen van banken. Allemaal sterk communicatieve beroepen. En als je een tijd zittend hebt gewerkt wil je ook wel een tijdje staand werken, alleen al omdat je niet gefixeerd de hele dag op die stoel wilt zitten. Bovendien is dat slecht is voor je houding, voor je bloedsomloop en niet te vergeten je creativiteit’.

Vorm & functie

Werkzaamheden, behoeften en bewegingen op een dag werden in kaart gebracht, waardoor inzicht werd verkregen in het dagritme, de verschillende bezigheden op de verschillende momenten van een dag, en dus in de soorten functies die Sum in zich zou moeten verenigen. Op grond van dat inzicht werd ook een tijdsmodule gekoppeld aan Sum.

‘Het moest’, aldus Van Berkel, ‘een communicerend object worden. Een hybride van stoel, werktafel en overlegplek, waar je op en aan kunt zitten én staan, zonder dat dat ongemakkelijk is. Al die functies zijn samengebracht in één object. Het aspect van de dag is belangrijk, en de vraag hoe je al die veranderende taken op een dag, en daarmee dus de veranderende behoeften, in dat ene object verankert. Een object dat die specifieke werkmethode optimaal ondersteunt, of zo je wilt versterkt, en er dus ook daadwerkelijk toe uitnodigt’.

Daarom is uiteindelijk ook de vorm belangrijk. Maar hoe hip of ‘anders’ Sum er ook uit mag zien, volgens Van Berkel is het daarmee zeker geen ‘design om het design’ geworden. Alles komt voort uit de functie-inventarisatie, en die is bepaald door de visie op een bepaalde manier van werken.

Paradoxaal genoeg is Sum daardoor geen gefixeerd object geworden, dat zuiver en alleen geschikt is voor één type werkomgeving. Van Berkel ziet Sum net zo goed in een hotellobby staan, bij de ontvangstbalie in een restaurant of op vliegvelden. Sum is communicatief en interactief en kan, op een andere plaats en binnen een andere context, nieuwe functies krijgen.

Het hybride karakter van Sum wordt nog eens versterkt doordat het even duurt voordat je begrijpt wat het zou kunnen zijn. Sum is niet eenduidig maar meervoudig, en in het gebruik, mede afhankelijk van plaats en context, ook multifunctioneel in gebruik. Van Berkel: 'Het hybride aspect vind je, denken wij, ook terug in de manier waarop Sum is ontwikkeld en de rol die de computer in het ontwerpproces speelt. Die is in staat allerlei functies, bezigheden en werkvormen te visualiseren en samen te brengen in een nieuw model. Statistische gegevens over gebruik, functies, behoeften, eigenlijk alles wat dus relevant is voor het uiteindelijke ding dat je ontwerpt, of het nu een kantoorgebouw of één meubel is, mengen we in de computer. Die hybridiseert alle

informatie, en dat heeft een enorme invloed op ons werk, onze manier van denken. Het maakt de dingen op een andere wijze inzichtelijk, en dat werkt heel bevrijdend.'

Fascinerende zoektocht

De uiteindelijke vloeiende vorm die Sum kreeg en de keuze voor gepolijst aluminium, stelde het ontwerpteam voor de vraag welk bedrijf in staat zou zijn het te maken. Dat bleek niet eenvoudig. Vanwege het materiaal, de ingewikkelde dubbele curve en de wens om er een homogeen product van te maken. Khoi Tran: 'Het maakproces is een fascinerende zoektocht geweest

‘We zijn gewend om alles in vakjes te plaatsen: overleggen doe je in de vergaderzaal, computerwerk doe je achter je computertafel, even met iemand praten doe je bij het koffie-apparaat.

De nieuwe manier van werken waar wij in geloven brengt al die verschillende functies en bezigheden en behoeften samen in een nieuw programma.’

omdat we iets wilden wat niet zomaar ergens kon worden gemaakt. Uiteindelijk zijn we bij de automobielenindustrie terecht gekomen, waar gebruikt wordt gemaakt van uitermate innovatieve processen. Daar zijn ze in staat aluminium te gieten waardoor Sum z'n monolithische vorm kon krijgen. En dankzij het feit dat het gegoten wordt kunnen allerlei details, zoals sluitingen, scharnieren en voorzieningen voor aan te sluiten electronica ongelooflijk efficiënt en geavanceerd worden gemaakt. Het is millimeterwerk. Sum bestaat uiteraard uit verschillende onderdelen, maar als die eenmaal in elkaar zitten is het echt één geheel’.

Het zoeken naar nieuwe productieprocessen en het verleggen van grenzen in

het maakproces is iets dat Van Berkel in hoge mate fascineert. Hij ziet het als een direct gevolg van de manier waarop UN Studio werkt, en de rol die de computer in het ontwerpen speelt. ‘Die organische en morfische vorm zie je in de hedendaagse architectuur steeds vaker. Wat dankzij de computer denkbaar en te visualiseren is, is in toenemende mate ook maakbaar. Dat dwingt ons nieuwe technologische wegen te bewandelen, en het leidt tot nieuwe vormen die zachter zijn, ronder en beweeglijker’.

Van stoel tot stad

Dat een architectenbureau dat kantoren, woonhuizen, bruggen en stadswijken ontwerpt zich ook bezighoudt met het bedenken van een stoel, een tafel of een werkplek ervaart Van Berkel als iets volstrekt vanzelfsprekends. Dat gebeurde vroeger al en is van alle tijden. Van Berkel: ‘Denk maar aan de televisieserie en het boek van Bakema uit de jaren zestig; ‘Van stoel tot stad’. Dat heeft me altijd aangetrokken omdat het idee zo simpel is en tegelijk zo volledig. Een stoel of een tafel moet net zo goed kunnen functioneren in het dagelijks gebruik als een stadswijk, een woonhuis of een kantoor. Het gaat primair om het functionele. Je moet dus een visie hebben op het functioneren van het object, en een architect denkt in het algemeen in functie en gebruik.

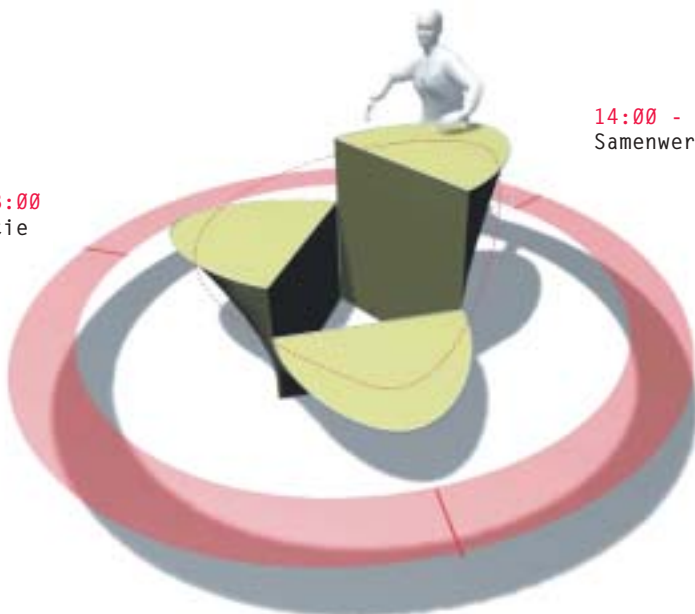
Ik heb wel eens gezegd: je moet in de toekomst durven kijken, zeker in ons vak. We ontwerpen iets dat vaak pas jaren later gereed komt, en vervolgens tientallen jaren moet ‘werken’. Je moet dus durven speculeren, vertrouwen op kennis, ervaring, intuïtie en visie’.

‘Wat we ook hebben onderzocht is hoe je Sum kunt combineren in een grotere werkruimte, om zo een werkomgeving te maken die relaxed, open én actief is, zodat je samenwerken, overleg, concentratie en communicatie op een afdeling kunt versterken. Sum blijkt ook dat buitengewoon efficiënt.’

09:00 - 13:00
Concentratie

14:00 - 18:00
Samenwerken

13:00 - 14:00
Ontspannen

Synergie van tijd-gerelateerde activiteiten

The making of Sum

De ontwikkeling van een product is een traject vol voetangels en klemmen. Loopt alles goed dan ziet aan het einde van het traject een nieuw product het levenslicht en kunnen de media worden uitgenodigd voor de presentatie. Bij Sum gaat het iets anders. Marc Vlemmings, journalist en redacteur van het tijdschrift voor vormgeving *Items*, volgt de ontwikkeling van Sum bijna vanaf het begin en bereid er een publicatie over voor.

Er kan geen speelfilm meer uitkomen of er wordt een documentaire over zijn totstandkoming gemaakt. “The making of...” heten zulke documentaires, waarbij op de puntjes de naam van de film moet worden ingevuld. Een enkele keer geeft zo'n documentaire een aardig kijkje in de keuken en leer je iets over het maken van speelfilms, maar meestal zijn het lange trailers die de kijker ertoe willen overhalen naar de bioscoop te gaan.

“The making of Sum” wordt geen gefilmde documentaire, maar een publicatie. Haar doel zal niet zijn de lezer te bewegen om Sum te kopen – hoewel dat een prettige bijkomstigheid kan zijn voor Gispen en UN Studio – maar ze wil een realistisch beeld geven in de ontwikkeling van een product. Productontwikkeling is een kwestie van lange adem en niet zonder risico's.

Veel ideeën sneuvelen al in de conceptfase, maar ook later als de marktonderzoeken zijn gehouden, de modellen zijn gemaakt en de proefseries geproduceerd is het niet zeker dat een product daadwerkelijk op de markt komt.

En als het zover komt is het afwachten of het een succes wordt.

“The making of Sum” heeft alles in zich om een goed verhaal te worden. De hoofdrolspelers zijn partijen van naam en hun ambities met het project zijn hoog. Sum wordt niet de zoveelste variant op de plank ondersteund door vier poten.

UN Studio heeft een meubel ontworpen dat door zijn vorm communicatie gaat faciliteren.

Een houten model op werkelijke grootte bleek dit al teweeg te brengen. Het meubel beweegt zich naar buiten, zodat activiteiten zich rondom Sum zullen afspelen. In zekere zin is Sum de tegenhanger van de cubicle, die juist naar binnen is gericht en weinig communicatief is.

Sum bestaat op het moment van het schrijven van dit artikel alleen nog papier en in digitale vorm dus valt nog niet te zeggen of de ambities gehaald zullen worden. Opvallend is dat de ontwerpers betrekkelijk weinig compromissen hebben hoeven maken ten aanzien van het oorspronkelijke ontwerp, wat een gunstig voorteken is.

Het concept van architect Ben van Berkel is overeind gebleven en voorstellen die dat zouden kunnen ondermijnen, zijn snel afgekap.

Marc Vlemmings

Sum > Prototype november 2004 > Oplage 5 stuks > Onderstel: gegoten aluminium, verchroomd > Houtfineer op aluminium onderplaat > Interieur: chroom > Interne opslagruimte, plank op verstelbare hoogte
> Ingebouwd: diverse aansluitingen (desktop, laptop, netwerk, adsl, kabelgoot, stroom) > Hoogte blad zit / werk / sta resp. 40 / 74 / 110 cm

Het prototype van Sum, gemaakt in een beperkte oplage van vijf stuks, is vanaf november 2004 te zien in Living Tomorrow, huis en kantoor van de toekomst in Amsterdam.

'Sum is een ontwerp dat uitdaagt tot gebruik. Het is een meubel dat interactiviteit, creativiteit en communicatie bevordert, en tegelijkertijd ruimte biedt voor concentratie. Vorm inspireert actie', aldus Wiro van Vilsteren, Design Manager bij Gispén en als projectleider nauw betrokken bij het ontwerp- en productieproces van Sum.

De keuze om Sum op feestelijke wijze te laten onthullen door Dansgroep Krisztina de Châtel noemt hij een schot in de roos. 'Zij is in haar werk op zoek naar de plaats van de – bewegende – mens in relatie tot de hectische, westerse wereld met zijn snelle ontwikkelingen. Dat sluit prachtig aan bij Sum, en wat Sum genereert. Het experimentele karakter van haar werk, om met minimale bewegingen een maximale zeggingskracht op te roepen, hebben ons overtuigd dat dit de ideale combinatie was voor een andere, bijzondere onthullingpresentatie'.

De choreografie die Dansgroep Krisztina de Châtel speciaal voor Sum maakte is gebaseerd op activiteit, beweging, werken en communicatie – de vier belangrijkste elementen binnen het ontwerpconcept.

Wiro van Vilsteren: 'Het fascinerende is dat op deze manier architectuur, dans, muziek en design bij elkaar komen. Dat zijn disciplines die zich in de kern allemaal concentreren rond de belevings- en ervaringswereld van de mens in zijn omgeving. En in dit geval inspireert Sum dus de dans, en omgekeerd, laat de dans Sum op een eigen manier zien'.

Dansgroep Krisztina de Châtel

De van oorsprong Hongaarse choreografe Krisztina de Châtel richtte, na haar studie bij Kurt Jooss en Koert Stuyf, in 1976 haar eigen gezelschap op. Onder haar leiding is Dansgroep Krisztina de Châtel uitgegroeid tot een modern, internationaal opererend gezelschap met een volstrekt uniek oeuvre en een uitgelezen danstableau.

De laatste jaren wordt haar aandacht ook getrokken door computer, video en nieuwe technologieën. Terugkerende thema's als strijd, isolement, drift en sekseverhoudingen vertaalt zij in een abstracte maar heldere vorm. Krisztina de Châtel's werk werd meermalen onderscheiden.

‘Als je grenzen wilt verleggen om tot iets nieuws te komen moet je het geluk hebben dat je opdrachtgever het ook echt aandurft. Dat is niet gemakkelijk. De samenwerking met Gispen was een verademing. Geen moment van twijfel, eerder van enthousiasme. Dat getuigt van lef.’

